

Valsts prezidenta Egila Levita uzruna 22. Latvijas politiski represēto personu salidojumā Ikšķilē

Publicēts pirms vairāk nekā 3 gadiem

Publicēts: 07.08.2021.

Mīļie klātesošie – politiski represētie, tuvinieki, atbalstītāji!

Dāmas un kungi!

I

Man ir patiess prieks šodien būt kopā ar jums, uz klausīt un sadzirdēt jūsu domas un vērtējumus.

Ir pagājuši jau divi gadi kopš mūsu iepriekšējās tikšanās reizes. Pērn COVID-19 pandēmijas dēļ mums nebija iespējas visiem satikties klātienē.

Šodien mēs atkal varam būt kopā, kā tas bijis iepriekšējos salidojumos. Esmu pārliecināts, ka mēs visi ļoti novērtējam šo iespēju klātienē satikt citam citu, būt cieši līdzās un sarunāties bez ekrānu un telefonu starpniecības.

II

Mūsu cilvēkiem, kurus okupācijas varas politiski represēja, ir īpaša nozīme Latvijas tautas likteņgaitās. Politiski represētie savā ciešanā un pārbaudījumā ceļā iznesa nesalauztu mūsu nācijas valstsgribu un Latvijas ideju.

Valstiskuma pastāvēšanai ir nepieciešama nepārtraukta nācijas paaudžu pēctecība vērtībās, vēsturiskajā atmiņā un nākotnes centienos.

Tieši tāpēc okupācijas vara tik nežēlīgi vērsās pret jums, jūsu vecākiem un vecvecākiem, lai pārrautu šīs paaudžu saiknes un atņemtu nākamajām paaudzēm valsti.

Izpostītās ģimenes un dzimtas, atņemtās mājas, bērnība un jaunība, aizlauztie pārnācēju likteņi – okupācijas vara bija necilvēcīga pret jums, jo jūsu un jūsu tuvinieku nestās vērtības un ticība Latvijai apdraudēja okupantu plānus.

III

Tomēr jums izdevās pārnākt atpakaļ par spīti visam un iznest sev līdzī atmiņas par Latvijas laikiem un mūsu tautas patieso vēsturi.

Jūsu atmiņu stāstījumi, saglabātās dzimtas relikvijas un liecības no laimīgajiem laikiem bija ļoti svarīgas nācijas vēsturiskās atmiņas saglabāšanai okupācijas gados, kad skolā, plašsaziņas līdzekļos un sabiedrībā tika tiražēta viltota vēsture un uzspiesta Latvijas valsts noliegšana.

Sekmīgo Latvijas neatkarības atjaunošanu pirms 30 gadiem un atgriešanos Eiropā kā stabilai, eiropēiskai demokrātijai veicināja nācijas atmiņā dzīvi saglabātās vērtības, vēstures notikumi un neatkarīgas valsts pieredze.

Politiski represētie savās ģimenēs, draugu un tuvinieku lokā visu to bija saglabājuši un spējuši nodot nākamajām paaudzēm. Un tas bija mums visiem nepieciešams, lai šodien – 30 gadus pēc neatkarības atjaunošanas – mēs būtu droša un sekmīga, neatkarīga demokrātiska valsts.

Es ļoti ceru, ka, atskatoties uz šo laiku, jūs jūtat gandarījumu par savu paveikto un par to īpašo, tikai jūsu personisko pienesumu, lai Latvija atkal būtu.

Paldies jums visiem par jūsu dzīvi Latvijai!

IV

30 gadu pēc neatkarības atjaunošanas mēs atkal saskaramies ar apzinātu vēstures viltošanu, okupācijas laiku romantizēšanu un mērķtiecīgu nepatiesību izplatīšanu, uz ko bieži vien uzķeras paaudzes, kas nav piedzīvojušas padomju okupācijas režīmu.

Tādēļ ir jāpievērš uzmanība latviešu nācijas vēsturiskās atmiņas nostiprināšanai, rūpīgai vēstures izpētei un sabiedrības izglītošanai par mūsu pagātni.

Jāteic, ka aizvadītajos 30 gados vēsture nav bijusi prioritāte. Tomēr daudz kas tika paveikts, pateicoties atsevišķu cilvēku patriotismam, entuziasmam, nacionālai un pilsoniskai stājai un aktivitātei.

Man ir prieks, ka pamazām mums kopā varētu izdoties šo situāciju mainīt un panākt lielāku valstisko atbalstu vēstures izpētei. Tā ir viena no manām prioritātēm – stiprināt sabiedrības vēsturisko atmiņu un veicināt mūsu visu izpratni par vēstures nozīmi Latvijas valsts sekmīgai pastāvēšanai.

V

Šajā ziņā īpaši svarīgi mums kopā būtu izcelt nacionālo pretošanās kustību, kas pastāvēja visus okupācijas gadus un visu laiku nepārtraukti, cik vien tas bija iespējams, uzturēja dzīvu Latvijas ideju un mūsu valstsgribu.

Mēs nebijām tikai bezpalīdzīgi upuri cīņā par savu valsti. Jūsu, jūsu vecāku un vecvecāku paaudzes tajos apstākļos, saskaroties ar okupācijas varas pārspēku, palika nesalaukti, iznesa dzīvu Latvijas ideju un atjaunoja neatkarību.

Latvija šodien ir, un tas nozīmē, ka mūsu nacionālā pretošanās kustība cīņā par mūsu valsti ir uzvarējusi.

Saeima ir atbalstījusi manu ierosinājumu noteikt 17. martu kā nacionālās pretošanās kustības dienu, un esmu aicinājis sabiedrību šajā dienā atcerēties mūsu varoņus, godināt viņu piemiņu un nodot nākamajām paaudzēm stāstus par šiem laikiem.

Te ļoti svarīga būtu jūsu līdzdalība un iesaiste, jo tieši jūs mūsu vidū esat nepastarpināti to laiku liecinieki. Jūsu atmiņas un stāsti ir nepieciešami nākamajām paaudzēm, lai pārdzīvotais saglabātos nācijas vēsturiskajā atmiņā un netiktu nekad aizmirsts.

VI

Ir mazliet dīvaini, ka 30 gadus pēc neatkarības atjaunošanas joprojām nav sakārtoti un atrisināti jautājumi, kas skar vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu. Juridiska formālisma un vēstures neizpratnes dēļ ir gadījies, ka okupācijas režīmu upuri arī pēc neatkarības atjaunošanas nav guvuši savu taisnīgumu.

Reaģējot uz pavisam konkrētiem gadījumiem, esmu rosinājis likumdevēju meklēt iespējas novērst šādas aplamības un atrast risinājumus, lai taisnīgums būtu atjaunots.

Tāpat es sagaidu, ka ātri – jau Saeimas rudens sesijā – tiks pieņemti grozījumi politiski represēto personu statusa likumā, kas dotu iespēju Saeimai pašai izņēmuma gadījumos piešķirt šo statusu tiem, pret kuriem okupācijas režīmi ir veikuši represijas, bet kuri kaut kā likumos ir tikuši aizmirsti vai birokrātiski atstāti ārpus tā.

Tie ir mazi darbi, ko varēja sen izdarīt, un to iekavēšana kādam ir radījusi jaunas sāpes un netaisnības sajūtu. Mums šobrīd ir jāmēģina visiem kopā atjaunot vēsturisko taisnīgumu ne tikai vārdos un uz papīra, bet arī konkrētiem cilvēkiem un konkrētiem likteņiem, cik nu tas ir iespējams.

VII

Dārgie draugi!

Noslēgumā atļaujiņiet man atgādināt par kādu ideju, ko laiku pa laikam esmu izteicis jau kādus 20 gadus un par ko esmu drošs, ka tieši jūs to sapratīsiet.

Runa ir par cienīgu, izteiksmīgu, mākslinieciski un emocionāli augstvērtīgu pretestības kustības pieminekli vai piemiņas vietu.

Es redzu tādas pieminekļus vai piemiņas memoriālus citās valstīs, kas godina savus pretestības cīnītājus, savus okupāciju, karu vai diktatūru upurus.

Tās ir tautas svētvietas, kas atgādina par traģiskiem laikiem un likteņiem un liek saprast, ka šodienas brīvība nav pašsaprotama, ka tā kādreiz ir bijusi jāizcīna un ka tā ir jāsargā arī šodien.

Es varu minēt moderno un ļoti iespaidīgo Komunisma upuru piemiņas vietu Tallinā, kur iegravēti arī upuru vārdi. Varbūt daži no jums tur ir bijuši, bet citiem iesaku to apmeklēt. Tāpat es varu minēt slaveno *Yad Vashem* centru Jeruzalemē un virkni citus piemērus.

Protams, mums ir daudz lokālu, labi koptu un uzturētu piemiņas vietu, kas atjaunotas vai izveidotas kopš neatkarības atgūšanas, daudzviet pateicoties patriotiskiem aktīvistiem arī no jūsu vidus. Tas ir ļoti labi.

Taču tieši nacionāla līmeņa piemiņas vieta mūsu pretestības kustībai 50 gadu garumā, kas savas nozīmes ziņā būtu salīdzināma ar Brīvības pieminekli, bet simbolizētu latviešu pretestību, valstsgribu, pieminētu mūsu tautas upurus 50 okupācijas gadu laikā, mums diemžēl nav.

Toties mums ir okupantu piemineklis Pārdaugavā, kas simbolizē šo laiku no okupantu viedokļa. Šķiet, ka Rīgas dome beidzot varētu būt saņēmusi drosmi, lai vismaz uzstādītu skaidrojošu informatīvu stendu pie tā.

Mans priekšlikums ir šāds: šāda nacionāla līmeņa piemiņas vieta, piemineklis varētu būt pretī okupantu piemineklim, Bāriņu ielas otrajā pusē, otrpus tramvaja sliedēm.

Okupantu pieminēkli nevajag jaukt nost. Šī drūmā vēsture mums ir bijusi. To mēs nevaram izdzēst. Jūs esat šīs vēstures liecinieki. Taču mums brīvajā un demokrātiskajā Latvijā ir jāizvērtē šī okupācijas perioda vēsture. Tā katram ir jāredz kā kontrasts mūsdienām.

Un tādēļ, manuprāt, pretī okupantu pieminēklim ļoti labi iederētos spēcīgs pretestības kustības pieminēklis, kas veidotu politisku un māksliniecisku dialogu ar okupantu atstāto pieminēkli.

Tas būtu pieminēklis, piemiņas vieta, kas simbolizētu latviešu tautas gribu pretoties okupantiem, pieminētu mūsu tautas upurus un, galvenais, simbolizētu Latvijas uzvaru – uzvaru pār okupantiem, brīvības un demokrātijas uzvaru.

Un vēl. Šajā piemiņas vietā noteikti ir jābūt padomju okupantu upuru vārdiem. Šie vārdi ir zināmi. Aiz katra cilvēka paliek viņa vārds. Šiem vārdiem uz mūžīgiem laikiem ir jādeg mūsu tautas atmiņā.

VIII

Dārgie tautieši!

Paldies jums visiem par pilsonisko aktivitāti un atbildīgumu par Latviju!

Lai jums stipra veselība un izturība, īpaši tagadējos pandēmijas laikos!

Esiet piesardzīgi un mudiniet arī savus līdzcilvēkus būt piesardzīgiem un izmantot plaši piedāvātās vakcinēšanās iespējas!

Es ceru, ka šodienas salidojums nesis jums satikšanās prieku un daudz pozitīvu emociju.

Paldies!

Saistītas tēmas

[Egils Levits](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-uzruna-22-latvijas-politiski-represeto-personu-salidojuma-ikskile>